

«Український фольклор»

Мета: ознайомити з особливостями сучасної обробки народної музики, зі стилями сучасної фольклорної музики, розглянути особливості сучасної фольклорної вокальної та інструментальної музики, ознайомити з поняттями "сучасна обробка народної фольклорної пісні" та "стилізація", розглянути приклади застосування народних обрядів, ознайомити з прикладами фольк-опер та з творчістю Є. Станковича. Розвивати вміння учнів уважно слухати музику, аналізувати музичний фольклор, та його сучасні обробки, розвивати вміння виразно виконувати українські народні пісні. Виховувати ціннісне ставлення до фольклорної спадщини та її сучасних обробок. інтерес до творчості українських композиторів.

Музичний матеріал: Є. Станкович. Фольк-опера "Коли цвіте папороть" (фрагменти). "Пісня "Ой на Івана, та й на Купала" (стилізація народного обряду) у виконанні Театру пісні "Джерела". Українська народна пісня "Чом ти не прийшов".

Тип уроку: комбінований. урок поглиблення в тему.

Основні поняття для засвоєння: сучасна обробка народної музики, стилі сучасної фольклорної музики, сучасна фольклорна вокальна та інструментально музика, стилізація, фольк-опера.

Хід уроку:

1. Організаційна частина

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні ми пригадаємо, що таке фольклор, народні свята та традиції, які відроджуються в українському народному фольклорі. Ви познайомитеся з новим явищем - зі стилізованими фольклорними композиціями.

2. Основна частина

Актуалізація опорних знань. Фронтальне опитування класу.

- Що являє собою традиційна обробка народної інструментальної музики?
- Що таке лезгинка?
- Які композитори створили обробку мелодії лезгинки?
- Що вам відомо про А.Хачатуряна?
- Які народні вірменські народні інструменти вам відомі?

Бесіда з учнями про народну творчість.

- Пригадайте, що таке фольклор.
- Що ви знаєте про народну творчість?

Народна творчість – це історична основа усієї світової художньої культури, джерело національних художніх традицій.

Цікаво знати, що фольклор – народна творчість – це творча художня діяльність народу, що виявляється в усній поезії, музиці та інших видах мистецтва.

Робота зі схемою:

Майже в усіх країнах світу щороку проходять фестивалі та конкурси стилізованого фольклору і талановитих фольклористів. Наприклад, у місті Кагул на півдні Молдови проходять відомі фольклорні фестивалі («Нуферул Альб» і «Бобочелул») та музичний фестиваль «Обличчя друзів». З 1993 року це місто є членом Міжнародної федерації фольклорних фестивалів.

У наш час в Україні поширеним явищем стала поява багатьох музичних груп, які працюють у напрямку національної стилізації: танцювальні гурти, естрадні фольклорні групи, солісти та цілі фольклорні колективи.

Новий матеріал для засвоєння. Розповідь про музичний фольклор.

Народна музика, або музичний фольклор – це вокальна, інструментальна, вокально – інструментальна та музично – танцювальна творчість народу, що ґрунтується на історичних традиціях.

Практика свідчить, що звернення композиторів до фольклору можна умовно поділити на два основних типи: свідоме та неусвідомлене, очевидне та неочевидне, підкреслене та ненавмисне.

Залежно від використовуваних засобів музикування (голос, музичний інструмент) виділяють три складові української традиційної музики: вокальна (мелодії відтворюються лише голосом), інструментальна (для музикування використовують один або кілька музичних інструментів), вокально-інструментальна (під час музикування задіюють як голос, так і музичні інструменти). Останню зазвичай не виокремлюють, а розглядають поряд із вокальною або інструментальною музикою, скажімо, весільні ладкання, колядки, щедрівки, риндзівки тощо в інструментальному супроводі здебільшого скрипки, рідше — інструментальних капел (ансамблів); інші вокально-інструментальні композиції — думи, псалми, історичні та моралізаторські, жартівливі й танцювальні пісні, які виконували народні співці-професіонали — кобзарі та лірники.

Музичний словничок

Стилізований фольклор – відтворення національного стилю композиторами і музикантами у народній манері виконання із внесенням певних змін (використання сучасних обробок та сучасного аранжування музичних творів).

Знайомство з творчістю Є. Станковича.

Євген Федорович Станкович - сучасний український композитор, автор вокальних, симфонічних, камерних і оркестрових творів, фольк опери "Коли цвіте папороть", балетів "ольга", "Майська ніч", "Ніч перед Різдом", "вікінги" та музики до художніх і документальних кінофільмів, серіалів, мультфільмів, театральних вистав.

"Коли цвіте папороть" - фольк-опера Є. станковича в трьох актах. Вона написана у середині 1970-х років, а вперше прозвучала в концертному виконанні в 2011 році. Літературною основою опери стали твори М. Гоголя, національний фольклор, героїчний епос і народні обряди України. В опері вітлено традиції святкування народного свята Івана Купала.

Музичне сприймання

Є.Станкович Фольк – опера «Коли цвіте папороть» (фрагменти). <https://youtu.be/j42Lf7o9xTc>

Аналіз музичного твору.

1. Розкажіть про свої враження від прослуханої музики.
2. У чому особливість звучання фольклорних пісень в опері?
3. Чому прослуханий твір має незвичну назву – фольк – опера? Які її характерні ознаки ?
4. Який народний обряд зображено в опері? Які народні пісні календарно – обрядового циклу використано у творі?

Знайомство з особливостями свята.

В день на свято Івана Купала люди збираються біля річки, навколо вогнища, коли зійшла на небі перша зірочка, і веселяться, щоб прогнати все зле, набратися сил перед жнивими, бо, вважалося, що вода і вогонь очищають, оздоровляють людину. Також цілющих властивостей набирають у цю ніч всі лікарські рослини, розцвітає таємнича квітка папороті.

Івана Купала дуже давнє свято краси і молодості, і самоцестя. З ним пов'язані цікаві обрядодійства біля води, які влаштовували молодь у ніч з 6 на 7 липня. Хлопці готували вогнища, а дівчати вбирали Мар'яну - живу гілку. З настанням сутінків парубки підпалювали ватру, через яку попарно перестрибували. Натомість юнки топили Мар'яну, яка символізувала Русалку і пускали на воду віночки, завбачаючи своє майбутнє подружнє життя.

У цей день годилося обов'язково скупатися, а дітям замість вогню пострибати через кропиву. Всі, хто йшов до купайлівського дійства намагалися не оглядатися, щоб не наздогнала відьма, котра обов'язково мала бути присутньою на святі. Для того, щоб її впізнати, потрібно обов'язково мати при собі попіл з купайлівського вогнища, загорнутий у ганчірочку. Тоді відьма неодмінно підійде і скаже: "Віддай ж мені те, що у тебе є". Крім того, якщо цей попіл закопати біля воріт, то жодна відьма не доїтиме корів.

В деяких регіонах наступного дня, себто на Купайла, дівчата робили з соломи ляльку, одягали в жіночий одяг, вішали намисто на шию, а голову прикрашали стрічками, квітами і віночками. Натомість у супроводі дітей ходили з Мар'яною вулицями села, наспівуючи купайлівських пісень; зробивши обхід, йшли до річки чи ставу, роздягали ляльку і топили у воді.

В інших селах закопували на леваді зроблену з куща чи дерева ляльку, ставили поруч стіл, накривали його скатертиною. Клади хліб з дрібком солі, і, взявшись за руки, ходили довкола, наспівуючи пісень. По закінченні дійства Мар'яну відносили до річки і топили, наспівуючи: "Потонула Мар'янонька, потонула.

Музичне сприймання

Пісня «Ой на Івана, та й на Купала» (стилізація народного обряду) у виконанні Театру Пісні «Джерело». https://youtu.be/9n2408CO_A0

Аналіз музичного твору.

1. Порівняйте виконання купальської пісні з мелодіями фольк – опери.
2. Охарактеризуйте засоби музичної виразності та мелодію прослуханої композиції.

Фізкультхвилинка «Подаруємо всім веселий настрій»

https://youtu.be/DGJrhP_UL3E

Розучування пісні «Чом ти не прийшов» українська народна пісня

Знайомство зі змістом пісні, характером мелодії. Розучування першого куплету пісні. Виконання музичних фраз а капела, виконання пісні під акомпанемент інструмента, інсценування пісні. Виконання першого куплету із ритмічним супроводом.

Виконання творчого завдання до виучуваної пісні

Розгляньте репродукції картин. Яка з них, на вашу думку, найкраще підходить до пісні «Чом ти не прийшов»?

Робота з ілюстраціями: М.Пимоненко «Українська ніч», П.Пимоненко «Ідилія», К. Трутовський «Покинута»

3. Підсумок уроку

Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Що таке музичний фольклор?
- Розкажіть про фольклорну стилізацію. У чому її особливість?
- Що стало основою опери Є.Станковича?
- Як змінилися купальські пісні у його фолк – опері?
- Які твори Є.Станковича ви знаєте?
- Розкажіть про пісню, яку ми вивчали сьогодні.
- Поділіться своїми враженнями від уроку.

Домашнє завдання

Послухайте музику у телеєфірі та на хвилях радіо. Які стилізовані твори там лунають? Приєднайтеся до проекту.